

brovniku. A leta 1898. je bil imenovan za šolskega nadzornika za srednje šole in je to službo vršil do konca svojega blagoslavljenega delovanja — do smrti. — Bodi vrlim slovenskemu možu ohranjen blag spomin!

Naša vlada za naše Italijane. V februarju 1916. je naše notranje ministrstvo ustanovilo s svojimi sredstvi na Dunaju za srednješolske italijanske narodnosti, ki so begunci, pa so prejeli kot taki državno podporo, konvikt, ki se nahaja pod strogo pedagoško upravo, podrejen pa je centrali za oskrbo beguncev. Gojenci tega konvikta se vzdržujejo na državne stroške ter morajo po izbiri roditeljev pohajati v zavod z italijanskim učnim jezikom (Rainegasse) ali ako znajo nemško, kako srednje šolo z nemškim učnim jezikom. V prvem slučaju so oproščeni šolske takse, v drugem jo plača država, ki jim preskrbi tudi potrebne učne knjige. V konviktu je praznih še 120 mest. Sprejemajo se v prvi vrsti gimnazijalci ali realci, ki so brez staršev ali so pobegli brez staršev. Prošnje se pošiljajo centrali za vojne begunce, Dunaj, II., Zirkusgasse 5, potom političke ali redarstvene oblasti.

Padel je na italijanskem bojišču nadporočnik dr. Tomaž Sušnik, bivši profesor na mariborski gimnaziji, koroški rojak.

V domovino se je vrnil iz ruskega ujetništva prof. Rudolf Grošel.

Priljubljeni tečaj za italijanske učiteljske kandidatije. V Gradcu je že otvorjen priljubljeni tečaj za zrelostne izpite za Italijanke, ki so absolvirale v šolskem letu 1914/15 tretji tečaj učiteljstva. Pouk je sprejel kolegij srednješolskih profesorjev, vrši se v mestni šoli za italijanske begunce. Tečaj bo trajal do konca septembra. Ubožnejše kandidatije bodo dobivale mesečno podporo 30 kron. Ravnateljstvo je poskrbelo, da dobe kandidatije za 56 kron na mesec hrano in stanovanje. Prošnje je pošiljati na »Ravnateljstvo ljudske in meščanske šole z italijanskim učnim jezikom v Gradcu, Schön-augasse 1.« Ali ni Slovencev nikjer več na svetu?!

Kranjske vesti.

—r— **Na tirolskem bojišču** sta padla prve dni junija abiturient praporščak Jernej Tavčar iz Stare Loke in učiteljski pripravnik Otmar Črne. Tavčar se je pred smrtjo junaško udeležil naskoka na važno postojanko v Italiji in je bil predlagan za odlikovanje. Pa že 9. junija ga je zadela v spanju laška granata. Pokopan je na Italijanskem v Pedescali, severno od Arsiera.

—r— **Tovariš Janko Leban**, doslej živeč kot učitelj-voditelj v pokoju v samotni in osamelosti v Bukovici nad Škofjo Loko, je imenovan za voditelja trirazredne ljudske šole in za organista v Kostrivnici (p. Podplat) na Štajerskem. Na stare dni mu vsaj ne bo treba — stradati. — Deželni odbor goriški izda njegovo »Svetogorsko«, ki ji je prisodil 200 K nagrade. Vsaj žarek solca na večer življenja! Čestitamo!

—r— **Mobiliziranim učiteljem-samcem** se šteje 25% draginjska podpora od polovične temeljne plače z veljavnostjo od 1. maja 1916 dalje.

—r— **Umrila** je v Vrhovčevi ulici št. 9 v Ljubljani Milica Froulikova, stara 18 let. Pokojnica je bila med najmarljivejšimi gojenkami ljubljanskega c. kr. učiteljstva.

—r— **Učitelji in uradniki** nujno prosijo c. kr. deželno vlado, naj bi se jim povrnilo stroški, ki so jih imeli lansko jesen kot komisarji pri popisovanju žitnih in krompirjevih zalog.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Namesto vpoklicanega učitelja Leona Pibrovca je nastavljena kot suplentinja na Jesenicah bivša suplentinja v Vodicah Marija Žerjavova. — Namesto vpoklicanega nadučitelja Antona Lovšeta bo suplirala na ljudski šoli v Podbrezjah poizkušena kandidatinja v Ljubljani Judita Spihalova. — Kot prov. učiteljica na petrazrednici v Škofji Loki je nastavljena bivša poizkusna kandidatinja v Ljubljani Marija Lukanova. — Poizkusna kandidatkinja Helena Potočnikova pride kot suplentinja na ljudsko šolo na Bledu. — Namesto obolele učiteljice Marijane Potočnikove bo suplirala na ljudski šoli v Št. Vidu pri Vipavi bivša suplentinja v Ložicah Jožefa Blumauerjeva.

—r— **Ranjen** je bil 4. t. m. popoldne na severnem bojišču med bojnimi gromom v protispopadu enoletni prostovoljec četovodja tovariš Andrej Kenič iz Slavine pri Postojni.

—r— **Draginjska doklada učiteljstvu.** Deželni odbor je sklenil na svoji seji dne 24. t. m.: S 1. julijem 1916 se izplača vse-

mu dejanskemu službojočemu učiteljstvu na Kranjskem enkratna draginjska podpora v isti izmeri, kakor s 1. marcem t. l. Za otroški priboljšek pridejo v poštev vsi do dne 31. julija t. l. rojeni zakonski otroci. — S 1. julijem 1916 sprejmo enkratno vojno draginjsko podporo vpokojeni učitelji v isti izmeri, kakor aktivno učno osebje, vključive priboljška za nepreskrbljene zakonske otroke do 18. leta. Od vpokojenih učiteljev prejmo draginjsko podporo le tiste, ki dokažejo samski stan. Enako podporo prejmo učiteljske vdove, ki prejemajo vdovsko pokojnino in učiteljske sirote s konkretnimi, odnosno sirotinskimi pokojninami. Za učiteljske sirote, za katere se izplačujejo vzgojevalni prispevki, se pa izplača priboljšek po 15 K.

Štajerske vesti.

—š— **V Vojniku** je umrl po daljši boleznici Rudolf Kvas, akademiški učitelj sabljaštva in telovadbe v Budimpešti, star 50 let. Bil je nekoč gojenec mariborskega in pozneje graškega učiteljstva in je zbog svojega visokega, prožnega stasa, kremenitega značaja in svojih tovariških vrlin učiteljstvu iz one dobe v dobrem spominu. Svoj poklic je izvrševal v ogrski prestolnici blizu 25 let. Od tamkaj je redno zahajal na počitnice v svojo ljubljeno domovino, v lepi Vojnik. Pred dvema letoma se je ustabil na svojem domu, bilo mu je prevzeti lepo, sredi trga ležeče posestvo in obrt po svoji oboleli materi. Bivajoč v tujini, ni nikdar pozabil, katere gore list je, kakor ni nikdar prikrival svojega poštenega mišljenja. Štel je zato mnogo prijateljev tu in v tujini, ki so izgubili z njim temperamentnega družabnika in zanesljivega tovariša, katerega beseda je držala kot pismo in pečat. Ob izredno številni udeležbi od blizu in daleč, da, celo iz Budimpešte, so prišli, da ga spremijo k zadnjemu počitku in s cvetjem ovenčajo njegovo gomilo. Šel je, zapuščajoč togujočo mater in ubano soprogo; Slava njegovemu spominu! V nas živis mož kremenit in zvest!

—š— **Umril** je dne 8. t. m. nadučitelj Emil Rupprieh v Radovanju pri Mariboru. R. i. p.!

—š— **Težko ranjen** je bil na italijanskem bojišču poročnik Jos. Herguth, učitelj v Šmartnem ob Paki na Štajerskem. Ranjenec leži v bolnišnici »Rotes-Kreuz-Spital Rudolfinenhause« na Dunaju.

—š— **Skrajna osiropelost.** Kakor čitamo v graških listih, sta te dni devetletna dečka na nekem vrtu v Schützenhofovi ulici iz gnezda vzela 4 mlade, žive kose, jim izrgala peruti, jim iztaknila oči ter jim razparala telesce. Eden dečkov je kar hladnokrvno priznal to grozodejstvo... Strašno!

—š— **Naknadno odlikovanje.** Ob tirolski fronti padli tovariš Fr. Čater — glej I. in 12. štev. let »Učit. Tov.« — je bil naknadno odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno 2. reda.

—š— **V »Tednu Rdečega križa«** od 30. aprila do 7. maja t. l. se je nabralo v vojnopomožne svrhe glasom oficialnega razglasa v okraju Celje okolica znatna vsota 21.712 K 76 vin. — To je pač spet pripisati na rovaš trudu vrliga našega ljudskošolskega učiteljstva!

—š— **Ojačeno nadziranje mladine.** C. kr. štaj. namestnija je izdala dne 28. apr. t. l. odredbe, glasom katerih naj bi se količnik toliko omejila, odnosno odpravila osiropelost (podivjanost) mladine. Zlasti pa se te odredbe tičejo šolske mladosti in glede nje vedenja i. dr. na javnih prostorih po — mestih. V Gradcu pa varnostna straža zaradi nje mnogostranskega zaposlenja ob sedanjih vojnih odnošjih ne more več dostojno nadzirati razuzdane mladine. Policijski mestni urad za mladinsko oskrbo se je torej tozadevno obrnil do oddelka mestnega okrajnega sodišča za varstvo mladine ter dosegel, da bo ta mestni varnostni straži pomagal pri nadziranju mladostnih izprijencev na javnih prostorih, kot ulicah, šetališčih, kopalniščih, zabaviščih i. dr. — Bi bilo drugod tudi poročati v posnemanje!

Koroške vesti.

—k— **Iz Celovca.** Na iniciativo učitelja Leona Pibrovca z Jesenic se vrši na športnem prostoru dne 9. julija t. l. že tretja nogometna tekma v prid »Rdečega križa«. To pot tekmuje vojaško moštvo iz Celovca proti moštvo iz Gradca. Sodeluje etapna godba.

—k— **Ravnateljstvo goriške trgovske šole** se nahaja sedaj v Celovcu, Neue Weltgasse 10. Ravnatelj prof. E. Jordan stanuje pod istim naslovom.

—k— **Umrila** je v Celovcu 18. t. m. gospa Josipina Apihova, vdova po znanem slovenskem profesorju Jožefu Apihu, v 62. letu svoje starosti.

—k— **Iz koroške učiteljske službe.** Za definitivno učiteljico v Sirmici je bila imenovana pomožna učiteljica Katarina Vertotova istotam. — Trajno je vpokojena na lastno prošnjo učiteljica Zofija Kodričeva v Vratih.

Goriške vesti.

—g— **Spomenik nadvojvodi Jožefu.** Dne 10. t. m. so zborovali v Komnu v občinski pisarnici vsi župani sezanskega političkega okraja pod vodstvom g. c. kr. okrajnega glavarja dr. Velčka in to zaradi postavljenja spomenika nadvojvodi Jožefu. — Namen sestanka je bil ta, da so se župani pomenili med seboj o vsoti, ki jo bodo občine prispevale v ta patriotični namen. — Potem se je konstituiral definitivni odbor, ki bo vodil vse delo. Na predlog g. glavarja so bili izvoljeni: Anton Abram, župan v Tupeljah pri Kobjiglavu, predsednik; Jos. Strekelj, šolski voditelj v Komnu, tajnik; Ig. Valentinčič, dekan v Komnu, blagajnik. Poleg teh je bilo izvoljenih še nekaj županov onih občin, ki leže tik ob italijanski fronti. Delo se je začelo.

—g— **V ruskem ujetništvu je umrl.** Iz Rusije je dospela vest, da je tam umrl Stanko Čibej, uradnik c. kr. višje sodnije v Trstu, ujetnik Przemyslske trdnjave in edini sin Edmunda Čibeja, nadučitelja v pokoju v Lokavcu. — Naše sožalje!

—g— **Ranjen** je bil 4. t. m. popoldne na severnem bojišču med bojnimi gromom v protispopadu kadetni aspirant tovariš Vekoslav Črnigoj od Sv. Križa na Vipavskem.

Tržaške vesti.

»V KRALJESTVU PALČKOV.

V nedeljo, 4. t. m., so uprizorili v našem »Narodnem domu« tovariša Ribičiča bajko v 3 dejanjih »V kraljestvu palčkov«, ki je nje pevskim točkam napisal godbo tovariš Ivan Grban. Delo samo je torej zraslo izpod rok dveh naših tovarišev. Izvajala ga je mladina CM šol, naštudiralo pa učiteljstvo istih učnih zavodov. Torej vseskozi naše delo, ki je bil njega čisti dohodek namenjen vojnopomožnim svrham.

Josip Ribičič je že znan našemu občinstvu po svojih mladinskih spisih, ki jih preveva dobro poznavanje otroške duše, otroškega pojmovanja, in ravno to velja tudi o njegovem »Kraljestvu palčkov«. — Učitelj, ki uči pripovedovaje, v sliki in priliki, uveren, da ga bodo otroci umeli in si sami ustvarjali nadaljne pojme, ker jim njegove slike in prilike dajejo vso podlago zato. Okroo pojma »mamice« je nanizal z neprisiljeno, tupatam celo s precej žgoče sarkastično drastiko krive pojme o ljubezni, sreči in zakladu in je tako pokazal otroku tako čisto in jasno sliko prave ljubezni, prave sreče, pravega zaklada, da mora otrokova duša vzkipevati v ljubezni in sreči, da ima tak neprecenljiv zaklad, svojo »mamicco«. V tehničnem oziru bi bilo treba tupatam še nekoliko pile, zlasti v tretjem dejanju, kjer je premalo izražena tragika v zmoti palčkov, da jim je kraljica umrla. Tu je treba močnejših barv, drugače je končni zasmehujoči nastop vil nekoliko nepojmljiv. Sicer bi pa ta nastop tudi lahko popolnoma izostal. Krivda palčkov, ki so si želeli kraljice in so ji hoteli z vsemi mogočimi sredstvi pribaviti celo mamicco, po kateri je edino hrepenela, vendar ni tako velika, da bi jo bilo treba vrhu vsega še kaznovati z zasmehom, ki nikdar ni lep. Drugače pa je delce reš dobro. Dosti hitro, krepko se razvijajočega dejanja, ki ne utruja gledalca. Jezik lep in gladek, primerjen otroškemu mišljenju.

Pevske točke je ugledal učitelj Ivan Grbec, mlad glasbeni talent, ki je pokazal tu, da se mu odpira lepa bodočnost na glasbenem polju. Najboljši točki se nam zdite »uspavanka« in pa »žalna koračnica«. Glasba je očitno komponirana za orkester, in zato tudi klavir in harmonij ne prihajata prav do veljave. Pri nedeljski uprizoritvi je bilo to še tem občutnejše, ker je bila dvorana naravnost nabito polna in je bilo občinstvo tako nemirno, da klavirja in harmonija skoraj ni bilo čuti. Vsekakor bi želeli slišati stvar z orkestrom, ako pa to ni mogoče, bi pa opozorili prireditelje na potrebo, da poskrbe za reditelje v dvorani, ki bi skrbeli za to, da bi bilo občinstvo nekoliko mirnejše. Kakor pa že rečeno, smo čutili tudi iz onega, kar smo čuli, da gre skladatelju vse priznanje na tej njegovi ustvaritvi.

Izvajalci v igri so bili nčenci in učenke naših CM šol. Posameznih imen ne bo-

mo navajali, temveč pravimo splošno, da zaslužijo vsi najodkritosrčnejšo pohvalo, pa naj je že potem preskrbana mala »Anica« — palčkov nesojena kraljica, ali pa izborna pevka »prva vila«, odločni in zapovedljivi »kralj«, nagajivi, pametno nespametni »norček«, ki je tudi prav ljubko zapel svojo pesemco o pečenki, silno modro preišljuječa »svetovalca«, »vratar«, »traže«, vse »vile« in »palčki«. Pra vpo-sebe naj pohvalimo zbor »vil«; no, pa tudi »palčki« so se dobro odrezali s svojo »Ura, bije«. Nastop vil je bil insceniran prav lepo; le v melodramu bi se nam zdelo slikovitejše, ko bi vile ne sedele nan tleh, temveč tvorile žive skupine. V tretje mdejanju je treba tragiko — kakor smo omenili že glede besedila — tudi scenično izraziti veliko močneje. Kakor strela z jasnega b imoralo zadeti kralja in palčke spoznanje, da je kraljica mrtva, in nato slediti izbruh splošne žalosti, ki imej nanj-resničnejši izraz v »norčkovem« odhodu.

Tov. učiteljci Pavli Hočvarjevi, ki je urila otroke v igri, bodi šopek cvetic, ki o ga ji izročili, vaj majhen znak priznanja za njen trud, dočim pa naj ji bo lepi uspeh igre najlepša zahvala, prav tako kot tovarišu učitelju Mahkoti za glasbeno stran prireditve. Isto velja tudi za tovarišico učiteljico Kersnikovo, ki je izurila »vile« za njihov nastop, tov. učiteljema Waschtetu in Petrovcu pri klavirju, oz. harmoniju, tov. učiteljici Hartmanovi ter tov. učiteljem Engelmanu, Katniku in Ribičiču, ki so skrbeli za ureditev odra in drugo.

Kakor smo že rekli, je bila dvorana nabito polna, da jo je bilo veseljje gledati; posebno tedaj, ko je ob sviranju cesarske pesmi, s katero se je pričela prireditve, vse stalo. Toliko ljudi že dolgo časa ni videlo naše gledališče. Občinstvo je posamezne točke kar najživahneje odobraval, in videti je bilo, da je v resnici uživalo, gledajoč dogodke na odru.

Zaključujoč poročilo o tej izborni uspehi prireditvi, naj rečemo le še eno: slovenski Trst je lahko ponosen na svoje CM šole, na svoje CM učiteljstvo, ki ne šteti ne z delom ne s trudom, da pokaže svetu, da smemo mi tržaški Slovenci, da sme naša velika, dobra mati Slovenija z zaupanjem gledati v bodočnost svoje slovenske mladine ob sinji Adriji, v svojo bodočnost! —

—t— **Doprni kip cesarice Elizabete** so 10. t. m. ob navzočnosti najvišjih civilnih in šolskih dostojanstvenikov odkrili na vrtu deklishe ljudske in meščanske šole v ulici Madonna del Mare v Trstu, ki nosi ime nezabne pokojne cesarice.

—t— **Pevska-glasbena prireditve**, ki jo je priredila slovenska ljudska šola v Vrdeli pri Sv. Ivanu v nedeljo 12. junija v korist »Rdečemu križu« (skladu za vdove in sirote), se je v vsakem pogledu izvajala tako izborna, da dela res čast svetoivanski šoli. Človek bi res ne pričakoval, da se more v takih časih, ko je pouk zaradi razmer precej nereden, prirediti kaj tako srečnega. Seveda je bilo treba mnogo, mnogo truda, ali vztrajnost svetoivanskih učiteljev in učiteljic je premagala vse ovire. Dijaški orkester je izvajal pod vodstvom učitelja Požarja vse točke tako precizno, da smo bili prav iznenadeni. Petje je vodil učitelj Trobec z njemu lastno skrbjo in vztrajnostjo. Petje je bilo lepo ubrano in, kolikor se pač da s takim materialom, dobro niansirano. Občinstvu je jako ugajalo, osobito pa »Dolenjska«, ki so jo morali ponoviti na obče zahtevanje v kljub dolgemu programu. Vse lepe zbere v slavospevu »Habsburški rod« so peli učenci prav lepo, dasi so nekateri teh zborov zaradi visoke leže precej težko izvedljivi. Stokovo »Boj za dom« je deklamirala učenka Veronika Mlačeva z občutkom in pravim poudarkom. Ravnotako Pagliaruzzi je »Snidenje«, ki ga je deklamirala Vida Godina, in deklamacije iz slavospeva »Habsburški rod« so bile dobro naštudirane. — Mnogo veselosti je vzbudil v nas znani neznanec, ki je spisal in ugledal kuplet »Rad bi šel tja na bojišče«. Pel ga je Ivan Kocjančič, da smo ga prav občudovali. V raznih variacijah si malček želi na bojišče, a ker je »majhen le možak, ne more biti vojak«, sedeti mora v šoli na trdih klopih, doma pa jesti polento in pomagati materi lupiti krompir. Naposled ugane modro, da »prepozno prišel sem na svet«! Menimo, da je bil tudi materialni uspeh povoljen, saj je bil obširni vrt »Nar. doma« poln. Med posetniki koncerta smo videli poleg svetoivanskega župnika in kaplana deželnega šolskega nadzornika Matejčiča in okrajnega šolskega nadzornika Nekermana.

—t— **Dvorazredni zasebni slovenski trgovski šoli v Trstu** je minister za uk in bogočastje podelil pravico javnosti za šolsko leto 1915/16.

—t— Čast mu! Podjetnik v Trstu, ki ni naše narodnosti, a vendar priznava in spoštuje pravice našega naroda na tržaških tleh, je daroval moški podružnici CMD v Trstu 100 K in se zavezal, da bo daroval tako vsoto vsako leto in poleg tega še vsako leto o božiču oblekel tri ubožne otroke z naših CM šol. Najpresrečnejša hvala milosrčnemu dobrotniku, ki si je kot edino zahvalo izprosil le to, da se njegovo ime ne imenuje v javnosti.

—t— Slovenska ljudska šola v Bar-kovljah je izročila 300 kron kot čisti dobiček šolske prireditve od dne 19. VI., in sicer: 200 kron za sirote padlih organizacij za voj. oskrbnice ter je s tem pristopila kot dosmrtna članica, 100 kron pa za vojake na bojišču za nabavo perila. Slovenska barkovljanska šola je prva šola, ki je pristopila k »organizaciji vojniških sirot« kakor dosmrtna članica. Nadejamo se, da dobi mnogo pesnemovak, saj je smoter organizacije nad vse vzvišen in blag.

—t— Razpuščena društva. Namestništvo je ukrenilo razpust naslednjih društev: »Società del Gabinetto di Minerva« in »Srpska Čitaonica« v Trstu, »Gabinetto di lettura«, »Čitalnica v Gorici na Blanche« in »Slovenska čitalnica v Gorici«, »Circolo popolare« v Pićanu, Vrsarju, Fontanah in Lovranu.

Istrske vesti.

—i— Nov list. Reški Hrvatje name-ravajo pričeti izdajati list, ki naj bi izhajal na Reki ali pa na Sušaku.

—i— Za reorganizacijo državne in avtonomne uprave v Istri. Deželna upravna komisija za Istro je nameščena in deluje v Poreču. Te dni je priobčil »Polar Tagblatt« vrsto člankov, kjer je zahteval, naj bi se vse glavne oblasti v Istri osredotočile v Pulju, kakor n. pr. okrožno sodišče, trgovska zbornica, deželni odbor itd. Puljski »Hrvatski List« izjavlja, da se v načelu strinja z nemiškim listom, meni pa, da prvi korak na tej poti naj bi se storil glede avtonomne (deželne) uprave, kakor se je že zgodilo glede okrožnega sodišča in trgovske zbornice, ki sta de facto že odpravljena iz Rovinja. Tudi deželna upravna komisija z vsemi uradi in zavodi bi se morala preseliti iz Poreča, kjer je zaradi neugodnega položaja in slabih komunikacij jako ovirana v poslovanju, posebno pa na občevaranju s strankami in z mesti širom Istre, a niti ne omenjamo nesrečnega reškega ambienta, ki je tudi v minulosti mnogo zakrivil v istrskih političkih nezgodah.

—i— V Motovunskih Novakih je umrl župnik Franjo Grunt, češki duhovnik, ki je neumorno deloval za zapuščen narod v Istri.

—i— Odstavljeni iz istrske deželne službe so: deželni zdravnik dr. Umberto Sbis, računski oficial v Poreču Andrej Rocco in učitelj pri istrskem deželnem agrarnem zavodu Donato Libatti; vsi so svojevoljno zapustili svojo službo in se niso več javili.

—i— Raba deželnih jezikov na deželnih uradih v Istri. Deželna upravna komisija v Poreču je dne 12. t. m. sprejela sklep, da se ravnopravnost deželnih jezikov Istre, zajamčena s članom 19. drž. temeljnega zakona, izvede praktično v vseh deželnih uradih istrskih. Glasom tega sklepa se imajo vse vloge, sestavljene v hrvaškem jeziku, izročene na rečenih uradih, že sedaj po možnosti in kolikor dopuščajo moči, večje hrvaškemu jeziku, ki so sedaj na razpolago, tudi reševati v hrvaškem jeziku. — Uradnikom teh uradov, ki še niso večji temu jeziku, je dan rok leta dni, da se naučijo ta jezik. Pri povišanju uradnikov se bo posebno gledalo na poznanje deželnih jezikov. — Po tolikih bojih je vendar zmagala — pravica!

Iz Dalmacije.

—d— Vse hvale vredna navodila je razposlal dalmatinski deželni šolski svet z okrožnico podrejenim učiteljem in učiteljicam, kjer jih pozivlja, naj skličejo ljudstvo svojega delokroga v šolo in naj mu predložijo resne gospodarske razmere, ki nastanejo — po vojni. Narod treba poučiti, da ne bo vsega, za rekvirirano živino in predmete pridobljenega denarja trošil, ker bo ta denar po vojni potreboval za nabavo živine, poljedelskega orodja itd. Tudi s podporami, ki jih dobiva, treba čim bolj varčevati, ker bo po vojni denar potreboval bolj nego sedaj, a se bo težko dobival. Ženske naj ne trosijo za dragocene tkanine, nakite in druge nepotrebne stvari, ker nas čakajo resni časi, ko se ne bomo ogledavali po nakitu, marveč po

drugem, ki nam bo mnogo potrebneje. — Ta korak dalmatinskega deželnega šolskega sveta je jako umesten, in želeli bi bilo, da bi ga posnele tudi ostale šolske in druge oblasti v monarhiji.

—d— V Omišu v Dalmaciji je preminul Josip Vukasovič in zapustil hišo v vrednosti 30.000 kron kongregaciji, ki bi se posvetila odgoji dece v Omišu.

—d— Uradna lista dalmatinske vlade »Objavitelj« in »Smotra«, ki sta sedaj izhajala v Šibeniku, sta se preselila zopet nazaj v Zader.

Splošni vestnik.

Državni proračun. »Narodni Listy« poročajo z Dunaja, da vlada sestavlja državni proračun za čas od 1. julija 1916 do 30. junija 1917. Misli ga objaviti z vsemi podrobnostmi. Dosedaj med vojno nismo vedeli za državni proračun.

Važen odlok glede užigalic Družbe sv. Cirila in Metoda. »Edinost« z dne 20. junija 1916, št. 170, piše: Meseca julija leta 1915. je vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro v Opatiji zvedelo privatno, da tvrdka »Aolo« ne sme več izdelovati in razpečavati Družbinih užigalic z znano etiketo. 17. avgusta leta 1915. se je obrnilo vodstvo Družbe na imenovano tvrdko in prosilo obvestila in prepis dotične prepovedi. Tvrdka je odgovorila 25. avgusta, da nima pismene prepovedi v stvari, temveč da se ji je prepoved sporočilo ustno pri c. kr. policijskem ravnateljstvu na Dunaju 2. junija l. 1915. in se je sestavil o stvari zapisnik. Razlog te prepovedi da je ruska trobojnica (bela-modra-rdeča), oziroma srbska (rdeča-modra-bela). Ko je Družbeno vodstvo prejelo ta odgovor, je pisalo c. kr. policijskemu ravnateljstvu na Dunaju, da ni mogoče, da bi se bila taka prepoved izdala glede Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro, da je tvrdka »Aolo« gotovo stvar razumela napačno, ker so barve, ki se nahajajo na etiketah Družbenih užigalic, hrvaške narodne barve, drugače razpovršene kot pa ruske in srbske. Z ozirom na to ter z ozirom na dejstvo, da se je Družbi zaradi tako tolmačene prepovedi napravljala velika škoda, je prosilo Družbeno vodstvo dunajsko policijsko ravnateljstvo, da naj pouči tvrdko »Aolo«, da se ona prepoved ne nanaša na Družbene užigalice. 24. septembra l. 1915. je o stvari pisal Družbeni predsednik, drž. poslanec prof. Spinčić ministrskemu predsedniku grofu Stürgku in ga prosil, da bi ukrenil potrebno, da se razveljavi ona popolnoma neutemeljena prepoved dunajskega policijskega ravnatelja. Pisal je, da se na škaticah CM. užigalic nahaja etiketa s trobojnico hrvaškega naroda, ki že nad leto dni preliva kri za cesarja in monarhijo, s trobojnico, ki je bila nedavno pri slavnostih na Dunaju, katerim je prisostvoval tudi ministrski predsednik, izobešana na več uradnih poslopih ter po ulicah in dvoranah. Ministrski predsednik je na to pismo odgovoril Družbenemu predsedniku, da se je sporazumel v stvari z ministrom notranjih stvari in da mu je sporočil le-ta, da je c. kr. dunajsko policijsko ravnateljstvo 2. dne meseca junija 1916. leta potom zapisnika obvestilo avstrijsko družbo za razprodajo užigalic o prepovedi, da se na etiketah ne sme uporabljati belo-modro-rdeče, oziroma rdeče-modro-bele trobojnice. Potemtakem se prepoved nanaša na ruske in srbske narodne barve, užigalice z etiketami, kakor jih daje v promet hrvaška družba sv. Cirila in Metoda za Istro, pa ne spadajo pod to prepoved. —

Novo sredstvo zoper peronospero. Listi poročajo, da je tvorničar Czapek na Dunaju izumil novo sredstvo zoper peronospero. To sredstvo se zove »Antisporin« in se izdeluje iz sirovin, ki jih imamo

v Avstriji dovolj v zalogi. Če bo to sredstvo kaj vredno, kar pokaže preiskava, bomo ob priložnosti natančneje poročali.

Zanemarjena mladina. Sedaj je po vzorcu drugih krajev tudi nižjeavstrijski cesarski namestnik izdal naredbo, ki mladini pod 16. letom prepoveduje kadenje na javnih prostorih, nadalje obisk kinematografov in podobnih zabavišč, obisk žgarnjarn in prodajalnic opojnih pijač. Tudi brezdelno postopanje po 9. uri zvečer po ulicah je prepovedano. V gostilne in kavarne sme taka mladina po 9. uri zvečer le v spremstvu odgovornih nadzorovalnih oseb. Kazen: do 200 K ali do 14 dni zapora, in sicer ne samo za mladino, ampak tudi za dotične obrtne imetnike.

Kako se napravi iz semena buč in solnčnic olje za domačo porabo? Vodja R. Dolenc piše: Vsi časniki priporočajo zaradi že strašanske draginje olja setev buč in solnčnic ter napravo olja iz njihovega zrnja. Kako naj se to vrši, tega pa ne pove nihče. No, na Štajerskem, Ogrskem i. t. d. nesejo kmetovalci zrnje buč in solnčnic v najbližnji mlin. Čez par ur nesejo pa že iz tega napravljeno olje in ostali trop domov. Na Kranjskem pa naši mlinarji za napravo takega olja nimajo priprave. Kako torej priti do olja? Eno-stavno tako-le: Zrnje solnčnic in buč se dobro posuši, to pa v senci, ne na solncu. Potem se seme buč olupči, ono solnčnic pa kar celo stolčce v kuhinjskem možnarju kar le mogoče fino, t. j. drobno. Stolčeno zrnje se potem v kotlu ali loncu na čisti vodi par ur kuha. Končno se tako skuhanu tvarino precedi skozi sito in čisto tekočino par dni na miru pusti, da se na njenem površju nabere olje, ki ga je le posneti ter porabiti. V situ ostali trop se lahko še odtisne.

Kako se more zabeliti solato, ako ni olja? Olje je že kar strašansko drago, pa se še podraži, in končno ga bo gotovo popolnoma zmanjkalo. S čim naj torej solato belimo? Vodja Rihard Dolenc odgovarja v »Gostilničarju«: No, da je s slanino zabeljena solata izborna, je stara reč. Slanine pa tudi že primanjkuje in še bolj jo bo. Čehi belijo solato namesto z oljem s kislo smetano, da, siromaki še celo le s kislim mlekom. Dobro, toda nam Slovencem bi tako zabeljena solata gotovo ne dišala. O, prav dobro dišala nam pa bo še gotovo s sirovimi jajci zabela, ki se tako-le priredi. Za dve osebi se vzame sveže sirovo jajce ter se ubije in raztepe z vilicami na krožniku v kolikor mogoče enakomerno gosto rumeno tekočino. Tej tekočini se doda končno potrebno množino kisa, vse skupaj se fino pomeša ter zlije na že osoljeno solato in zmeša. Ako se doda tako zabeljeni solati še potrebno množino fino razsekljanega česna, tedaj diši res solata tako dobro, kakor z oljem zabeljena.

Sida-med dosedaj pri nas ni bil znan, v Šleziji pa, kjer se proizvaja, je ni družine, da bi ga ne imela vedno doma. Samoga kruha n. pr. ne je tam nihče, ampak ga vedno namaže s Sida-medom, in tudi drugim močnatim živilom ga primešavajo. Ker je ravno v sedanjem času kruh precej slabši in je Sida-med že zaradi primesi sladkorja jako redilen, zato bo že zaradi nizke cene vsakomur dobrodošel.

Razgled.

— Afera monakovskega profesorja Försterja. Na drugem mestu omenjamo, kaka polemika je nastala med Nemci zaradi članka, ki ga je monakovski vseučiliški profesor dr. Förster spisal v nekem švicarskem listu o Nemčiji in njenih nalogah. O stvari razpravlja čezdalje več nemških listov. Eni priznavajo, da je treba spoštovati samostojnost o sodbah tega učenjaka, tudi če izreče kaj neprijetnega, drugi so zopet uprizorili pravo gonjo proti dr. Försterju. Za zdaj poročajo, da je bavarsko naučno ministrstvo ustavilo predavanja dr. Försterja na monakovskem vseučilišču.

— Zaplenjena brošura. Sodišče v Bjelovaru je konfisciralo brošuro »Ratna slava Hrvata i Magjara« zaradi zločina po § 65. a) kaz. zak. (motenja javnega miru), zgrešenega s pisavo o bgrsko-hrvatskih državnopravnih odnosjih.

— »Belgradi-Hirek«, madžarski list, je pričel izhajati s 1. junijem v Belgradu.

— Sienkiewicz v Parizu. Listi poročajo, da se poljski pisatelj Henrik Sienkiewicz, ki je za vojne živel v Švici, zadnji čas mudi v Parizu.

— Ustanovitev muzeja Tolstega v Petrogradu. Kakor poročajo petrograjski listi, je darovala vdova po avtorju »Vojne in miru« petrograjskemu muzeju Rumjanceva dragocen dar, namreč pisateljevo zapuščino in njegovo mnogoštevilno korespondenco s prijatelji, ki šteje do 10.000 pisem, med katerimi so tudi pisma slav-

nih ruskih avtorjev XIX. stoletja, ki imajo veliko slovstveno zgodovinsko vrednost. Točasno so se obogatile muzejske zbirke z njenim nadaljnim darom, t. j. z ustanovitvijo Tolstega dvorane v Jasni Poljani in s pisateljevimi slikami iz raznih dob. Muzejska uprava je sklenila, ustanoviti poseben Tolstega muzej, čigar posebna zanimivost bodo zgoraj omenjeni darovi.

— Emil Fagnet. V Parizu je 7. t. m. umrl odlični francoski pisatelj in literarni zgodovinar Emil Fagnet v starosti 69. let. Bil je profesor literarne zgodovine na Sorboni in na pariškem liceju ter od leta 1900. član francoske akademije. Mnogo let je pisal za »Journal des Débats« gledališko kritiko, spisal je pa tudi več filozofskih del.

— Oporoka ruskega velikega kneza Konstantina. Lani je umrl veliki knez Konstantin Kostantinovič, zapustivši oporoko, ki je postala znana šele zdaj, ker jo je moral prej car odobriti. Veliki knez Konstantin je bil odlični ruski pesnik in pisatelj. Zapustil je Puškinov prstan bodočemu Puškinovemu muzeju in za njega ustanovitev veliko vsoto. Akademija znanosti v Petrogradu dobi vso obširno in važno korespondenco pokojnikovo z najrazličnejšimi političskimi in literarnimi osebnostmi. Veliki knez je zapustil tudi važne zapiske, a je določil, da se smejo obelodaniti šele leta 2005.

— Aretovan vseučiliški profesor. Iz Lugana poročajo, da je dala italijanska vojaška oblast aretovati vseučiliškega profesorja in bivšega drž. podtajnika Corteso, ki je služboval v Bologni pri vojnem tiskovnem uradu in je obdolžen, da je odnesel važne vojaške listine ter tudi druge osebe podkupil, da mu preskrbe take listine.

— Dunajsko vseučilišče. V poletnem tečaju je vpisanih blizu 3000 slušateljev in slušateljic; največ jih je na filozofičnem oddelku.

— Skrb za mladino na Češkem. Kakor poroča »Ostravský Deník«, je mestni magistrat v Dobruši izdal razglas, ki prepoveduje mladini obojega spola do 16. leta pohajati po ulicah po 7. uri zvečer. — Prav!

— Nadvojvoda Evgen častni doktor. Proforski zbor visoke šole za poljedelstvo je s cesarjevim dovoljenjem podelilo generalnemu polkovniku nadvojvodi Evgenu častni doktorat poljedelstva.

— Predavanje iz pomorskega pravnega prava na pravoslovni in državoslovni fakulteti je poverjeno na predlog proforskega zbora dr. Juliju Moganu, odvetniku na Reki.

— Za rektorja hrvaškega vseučilišča je izvoljen za šolsko leto 1916/17 profesor pravne fakultete dr. Ernest Miler.

— Ženske in pravne študije. Pred kratkim časom so ženske prosile, da bi se jim dovolilo vstopiti k sodnijam, advokaturi in notariatu in v izvenspornih zadevah, posebno v socialnih poklicih varuštva, skrbstva in pri sodstvu o pregreških mladih ljudi. Na spomenico je merodajna oblast odgovorila, da zaželjene reforme ne bo uvedla, ker je že itak dovolj advokatov in notarjev. Na sodnijah pa ženske zato ne morejo priti v poštev, ker ne bi mogle primerno predstavljati državne avtoritete.

— Rusinski in rumunski jezik v bukovinskih šolah. Iz Črnovic poročajo, da je naučno ministrstvo odredilo, da se uvede učenje rusinskega in rumunjskega jezika kot obligatna predmeta v vse šole v Bukovini. Pouk se prične z drugim razredom ljudske šole.

— Stoletnico rojstva Ivana Kukuljeviča Sakcinskega so praznovali Hrvati. Bil je eden največjih narodnih preroditeljev, slaven zgodovinar in njegovih del je cela knjižnica. Kukuljevič je 2. maja 1843. prvi v hrvaškem saboru govoril hrvaški, in l. 1847. je na njegov predlog sabor sklenil, da se morajo na Hrvatskem vse šole in uradi pohrvati.

— Umrl je v Pragi predsednik Živnostenske banke cesarski svetnik, član gosposke zbornice, založnik knjig, lastnik tiskarne, Jan Otto.

— Ustanova za svobodomiselce. Tvornički ravnatelj Gustav Lustig je umrl dne 9. aprila 1913. V svoji oporoki, spisano dne 10. marca 1913, je določil 100.000 K za napravo ustanove, ki naj služi »za vzgojo ljudi za ideale, za katerimi streme svobodomiselci«. Obresti ustanove naj dobivata eno češko in eno nemško svobodomiselno društvo. Zdaj je praško namestništvo odločilo, da ta ustanova ni dopustna, »ker ne odgovarja sedanjemu redu«, in ministrstvo notranjih del je to odobrilo z dostavkom, da bi dopustilo drugačno obliko tega volila. Zapustnikovi dediči so rečenih 100.000 K deponirali pri avstro-ogrski banki, nakar je dunajsko društvo svobodomislecev pro-